

ВАСЮКОВА А. І.,

м. Київ

КРИЗА ДУХОВНОСТІ ЯК НАСЛІДОК СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

Ми живемо, в час, коли всі суспільні зміни та духовні процеси, що проходять у внутрішньому світі людини виступають для нас новим знанням. Адже кінець ХХ століття — це епоха розпаду старої форми суспільства і процес побудови нової. Тому розгляд подій і структур, які виникають з розпаду старих елементів і їх перетворення в нові є темою для дослідження багатьох учених. Нас же в даній ситуації

цікавить людина, її внутрішній світ, її духовність в епоху перетворень.

Аналіз духовності у філософській літературі здійснюється переважно з позицій закономірностей суспільної свідомості. Найважливішою складовою частиною свідомості, як відомо, виступають цінності: ідеї, почуття, смаки тощо. Проблема цінності, поставлена Сократом ще в часи античності, набуває особливої актуальності сьогодні.

В історії філософії розрізняють два напрями в розумінні цінностей. Перший з них тлумачить цінності як те, що служить задоволенню вітальних потреб людини. Другий же, навпаки, вважає цінністю щось надреальне, що є найвищим виміром людської духовності і служить компасом в житті людини. Це щось всезагальне, вічне, далеке від матеріальних потреб.

Безперечним є той факт, що духовне життя індивіда в певній мірі залежить від економічних та політичних подій, що відбуваються в суспільстві. Якщо економічний розвиток суспільства є стабільним, то в ньому існує певна система цінностей до яких людина звикла і відчуває себе спокійно. Однак сьогодні, на порозі ХХІ століття, в суспільстві, що знаходиться в процесі становлення, цінності, що існували багато років, втратили своє значення, а нові ще не ствердились настільки, щоб стати загальнолюдськими. Внаслідок цього людина відчуває своєрідний дискомфорт, в навколишньому світі. Але не можна шукати причини цього лише в економіці. Звичайно, здорова економічна система — обов'язкова умова виходу з кризи, але існує ще ряд соціальних умов, які впливають на процес створення і поширення цінностей. Вичленимо деякі з них:

1. П'ять років пройшло, як розпався Радянський Союз. Основною цінністю для нас став український народ. На передній план виступили такі поняття як самостійність, незалежність тощо.

2. Виникнення нових форм влади, багатопартійної системи, існування різних вірувань з різними цінностями примушує людину вибирати, які цінності їй прийняти за свої. Якщо раніше основні цінності сприймалися наосліп, то в нашому суспільстві створення нових цінностей і їх прийняття базуються на свідомій оцінці.

3. Зміни, які відбулись в суспільстві останнім часом поставили людину, яка звикла наосліп приймати цінності, в кризове становище. Люди не можуть справитись з цінностями, які звертаються до розуму. Тому необхідна реформа ос-

віти для того, щоб могло функціонувати демократичне суспільство, яке базується на свідомій оцінці цінностей.

4. Впровадження нових форм виробництва, нових виробничих відносин висунув на передній план всю систему оцінок, пов'язану з ідеєю приватної власності.

5. В галузі мистецтва ведучими стали твори «масової» культури.

6. Зникла чітка стратифікація суспільства, зросла кількість елітарних груп, внаслідок чого послабився їх авторитет; змінився склад цих еліт і принцип відбору до них. В результаті еліта перестала бути духовним імпульсом суспільства.

Таким чином, утворення нової держави, впровадження нових форм виробництва та форм влади, впровадження багатопартійної системи вплинули на виникнення нових цінностей. А нездатність людини свідомо оцінити цінності викликала тимчасову кризу її духовності. Але це не вічне явище. Воно притаманне лише країні, яка знаходиться в процесі становлення; з побудовою повноцінної держави ствердиться певна система цінностей, що ліквідує кризу духовності людини.